

# Forord

Den omfattende debatt om psykiatrien den siste tiden har tydelig vist at tvang i psykiatrien er et tema som er viktig for mange. Det er vist et stort engasjement når det gjelder etiske og menneskerettslige sider ved bruk av tvang innen psykisk helsevern. Vi kan tydelig se at vi i disse tider er vitne til en endring av synet på psykiatrien, en endring som til en stor grad skyldes press utenfra ved stadig nye menneskerettighetskonvensjoner med rettigheter til personer med psykiske lidelser, større forståelse for den enkeltes autonomi og integritet, et bedre samarbeid mellom psykiatere og jurister ved tvangsinnleggelse og press fra sterkere brukerorganisasjoner.

Jeg håper denne boken vil gi den interesserte allmennhet nyttig stoff som kan gi mer kunnskap om og forståelse for det viktige og for mange ukjente felt mellom jus og psykiatri, og de problemer som oppstår i dette grenselandet.

Pasientenes helsetjeneste er splittet mellom jus og medisin, mellom tvang og omsorg. Det er ofte et vanskelig valg for helsepersonellet mellom en medisinsk behandlingsmodell og pasientenes rettigheter. Alle som arbeider innenfor psykiatrien, risikerer å bli sløvet eller oppslukt av den praktiske utdannelsens «institusjonaliseringsprosess» og den stadige indoktrineringen som foregår ved universitetsklinikkene og de psykiatriske sykehus. Men de som beholder sin kritiske sans vil støte på en del foruroligende spørsmål<sup>1</sup>.

Samfunnet går like mye ut fra at psykiaterne vil gjøre sitt aller ytterste i behandlingen av de psykisk syke som det vil gå ut fra at jurister vil beskytte pasientenes rettigheter. De to systemene kan bare bli to sider av samme sak hvis begge sider gjør alvorlige anstrengelser for å kommunisere og respektere hverandres prinsipper og språk.

---

1 Cooper D. *Psykiatri og anti-psykiatri*. Oslo: Gyldendals Fakkell-bøker 1971:7.

Utgangspunktet for boken er min doktorgradsavhandling<sup>2</sup> om tvang i psykisk helsevern i skjæringspunktet mellom jus og psykiatri. I doktorgradsavhandlingen tok jeg ikke for meg tvang i psykisk helsevern for barn og ungdom. Dette kommer her som et eget kapittel 3 forfattet av spesialist i barne- og ungdomspsykiatri Jannicke E. Snoek. Jeg takker henne for et meget verdifullt bidrag til denne bok.

Jeg setter også stor pris på at Tonje Lossius Husum, Reidar Pedersen og Marit Hem ved Institutt for medisinsk etikk har bidratt med en artikkel om etiske utfordringer ved bruk av tvang. Dette er et emne av stor betydning for å få med alle sider av tvangsproblematikken. Kapittel 5 omhandler dette emne.

Det ble dannet en redaksjonskomité bestående av professor, dr.philos Ruth Vatvedt Fjeld, professor emerita, dr. med. Astrid Nøklebye Heiberg og førsteamanuensis, dr.med. Randi Ulberg som skulle hjelpe meg å se etter muligheter for en videreutvikling av de ideer og tanker som ble presentert i doktoravhandlingen. Dette ble for meg en meget inspirerende og støttende komité, og vi hadde mange friske diskusjoner i løpet av flere møter. Dette tok meget av deres egen private tid ved siden av krevende jobber i forskning og departement. Jeg er dem meget takknemlig for innsatsen. Men jeg tar selv det hele og fulle ansvar for bokens innhold.

Jeg håper at den konklusjonen man vil trekke etter at man har lest boken, vil bli at mye kan forbedres i det psykiske helsevern, men at alt arbeidet som gjøres, skjer i beste hensikt for å kunne tilby mennesker med mentale lidelser et bedre og fullverdig liv. Derfor må diskusjonen om tvang i psykiatrien holdes varm ved å informere, forskrekke eller provosere. Dette er også i beste hensikt.

Oslo: april 2017,

*Rigmor R. Diseth*

---

2 Diseth R. *Compulsory Mental Health Care in Norway: A Study of the Interface between the Law and Psychiatry* [akademisk avhandling]. University of Oslo, Faculty of Medicine 2013.